

Havia marxat cap a Corfú per trobar-m'hi amb el pintor Iannis, duia les butxaques plenes d'opi en forma de càpsules per calmar el dolor; m'havien obert la gola i l'havien tornada a cosir amb anestèsia local, inflat d'adrenalina, perquè una anestèsia general hauria provocat problemes d'insuficiència respiratòria en el meu estat, el cirurgià havia extret un bocí del petit gangli que havia crescut un mes i mig abans sota la mandíbula esquerra i que s'havia enquistat ràpidament, per fer-lo analitzar; cinc metges diferents que l'havien palpat en el transcurs del mes de vigilància havien exigit la biòpsia, només una eminenència consultada per telèfon pensava que n'hi hauria prou amb una punció, però un cop sobre la taula d'operacions el cirurgià em digué que amb una punció no faria res perquè el gangli era massa dur i que calia extirpar clarament; aquest cirurgià que m'havia aconsellat el doctor Nacier era tremendament brutal, m'havia pinçat el gangli entre el polze i l'índex per avaluar-ne la

consistència, anant per feina i furgant-me la gola amb els dits.

Primer havia d'acompanyar el pintor Iannis a Madrid, on havia d'anar per procedir a la denúncia i destrucció d'un fals Iannis venut per un falsari o un perista a una de les galeries més famoses de Madrid, que ell havia descobert per atzar. Jo havia demanat a Iannis si aquella falsificació era bona, el mot «falsificació» havia aparegut entre nosaltres des del principi de la relació; Iannis tenia al seu estudi parisenc un Pollock fals i m'havia proposat, per bé que jo no li reclamava res, de fer-me fer una còpia d'un dels seus quadres que m'agradaven, de la sèrie de les «biblioteques» per exemple, per un copista iranià de talent amic seu. Iannis havia respost a la meua pregunta amb una ganyota de fàstic tot dient que aquella falsificació, aquella «biblioteca» falsa justament, era horrorosa, que fins i tot la signatura imitada era veritablement horrorosa. Sempre ensopegaves amb el problema de les falsificacions quan començaves a interessar-te per la pintura, a voler comprar-ne o a revendre'n. La meua marxant de quadres armènia havia d'anar a Londres el 10 d'octubre, a una subhasta de pintura russa a Christie's; m'havia ensenyat al catàleg les reproduccions de dues marines d'Aivazovski i m'havia dit que calia que hi anés a veure-les per comprovar-ho però que estava gai-

rebé segura que es tractava de falsificacions. Li vaig preguntar quin interès tenia a fer-ho i em respongué: «Tinc amics marxants, el meu deure és dissuadir-los de comprar falsificacions si estic segura que ho són». Vaig pensar que aquella dona era boja. El seu germà havia desaparegut a Moscou el 29 de juliol de 1989, més d'un any abans, no se n'havia trobat cap rastre, i aquella dona que jo per dir-ho així no deixava de petja, com un investigador encobert, tot passant a veure-la com per casualitat certs matins, m'havia confessat un dia que pensava que la desaparició del seu germà estava relacionada amb la denúncia de quadres falsos, ja que el boig del seu germà, que s'havia convertit en el gran expert internacional de l'art rus, era dels que, fanàtics de la veritat fins a la demència segons ella, es presentava en una subhasta de Sotheby's o de Christie's, a Londres o a Nova York, i deia ben alt a tothom: «Això és fals, no ho compreu; això és original, podeu comprar-ho». La màfia del medi artístic li havia fet comprendre amb diverses advertències que el seu interès personal a denunciar les falsificacions era mínim en relació amb els riscos a què s'exposava. Copio un paràgraf d'un article aparegut fa menys d'una setmana a *L'Aurore* del 13 d'octubre de 1990: «El 29 de juliol de 1989 Vigo surt de l'Hotel Rossia, a prop de la plaça Roja, on s'estava com en els seus viatges

anteriors. Les declaracions varien sobre l'hora i les circumstàncies de la seva sortida. A les 9:30, afirma un testimoni que diu haver-lo vist pujar en un cotxe conduït per un xofer. A les onze, acompanyat per dos homes, declara la responsable de planta, que anota escrupolosament les anades i vingudes. Cap a les quatre, declara pel seu costat la dona que fa les habitacions. Fos com fos, Vigo no tornarà a l'hotel. Va deixar a la seva habitació maleta, papers i efectes personals.» Va ser la meua amiga armènia qui m'indicà aquest article per telèfon, perquè amb la gola oberta no podia passar a veure-la, «un articlet» m'havia insistit curiosament, mentre que al diari descobria una foto d'ella d'un quart de pàgina. Ella no ho sabia, però jo havia escollit aquella dona com a personatge del meu proper llibre, si acabava tenint temps per escriure'l, tal com havia escollit aquella jove metgessa com a personatge del llibre anterior, amb un sentiment potser anàleg. Necessitava heroïnes. Als meus llibres apareixen realment personatges femenins i en primer pla, però el caçador resulta caçat. No podia imaginar que la debilitat que aquesta dona em faria alimentar em posaria en perill de mort fins a tal punt, quan jo ja estava condemnat. El doctor Nacier no m'autoritzava a acompanyar Iannis a Madrid per a la denúncia i la destrucció del seu quadre fals, la gola em feia un mal terri-

ble i les càpsules d'opi i de belladona no arribaven a liquidar aquell dolor fulminant. Tenia febre, tossia, el doctor Nacier insistia perquè renunciés a aquell viatge a Madrid amb el pintor Iannis. L'havia notat una mica gelós. Iannis era amic del director del Prado i ens havia de fer visitar el museu desert dilluns a la tarda, dia en què tanca, i portar-nos també a les reserves. Iannis insistia a mostrar-me certs quadres que havien inspirat els seus. El doctor Nacier, així com Claudette Dumouchel, m'havia preparat per esperar el pitjor d'aquell bocí de gangli, és a dir un limfoma, el càncer generalitzat del sistema limfàtic. Primer havien parlat de tuberculosi, el doctor Nacier pensava que els meus pulmons estaven plens de ganglis, però la radiografia no havia detectat res. Una epidèmia de tuberculosi, lligada a l'epidèmia de sida, es propagava pels hospitals on la tractaven. Llavors el doctor Nacier havia trucat al meu millor amic, en Jules, que m'ho va explicar de seguida, per sotmetre a informació pública aquesta paraula, limfoma. I Claudette Dumouchel, que havia consultat una setmana abans de la intervenció, m'havia dit: «Hi pot haver una hipòtesi diferent de la tuberculosi, jo pensaria en un limfoma, prefereixo avisar-lo que el tractament del limfoma és una quimioteràpia molt dura de suportar i sense garantia de guarició, el tractarien a Saint-Louis, però cal

esperar els resultats». El temps d'espera era exactament d'una setmana. Em va operar divendres al matí a la clínica GSC el doctor C., que m'havia de donar els resultats de la biòpsia el dissabte següent, en treure'm els punts. Però potser el doctor Nacier tindria el veredicté més aviat, a partir de divendres, potser fins i tot dijous, telefonant al laboratori o a l'assistent del cirurgià. El doctor Nacier volia impedir-me costés el que costés d'anar a Madrid amb Iannis. Però jo vaig marxar igualment, per anar a trobar-lo a Corfú, la terra on havia nascut, al seu poble de muntanya. No hi va haver cap problema amb el meu opi a la duana, perquè, proporcionat pel doctor Nacier, l'havien preparat en unes càpsules que duien el nom de Lamaline. Amb tot el que duia podia suïcidar-me. També havia posat a l'equipatge dos flascons de digitalina. En realitat, m'havia fet el propòsit, sense parlar-ne a ningú, ni a en Jules, que me n'hauria dissuadit, d'anar a suïcidar-me, si la hipòtesi limfoma es confirmava, a Corfú, a casa d'aquell nou amic gairebé desconegut que era el pintor Iannis. No li feia pas un regal, però hi tenia confiança, perquè ell era robust com un fill de pagès i perquè justament no ens coneixíem gaire. No volia infligir un amortallament a en Jules i la Berthe. Finalment, contra tota previsió, estava disposat a morir i a ser enterrat a qualsevol lloc, en una ter-

ra estrangera. No duia tan sols, per a aquest viatge, les meves càpsules d'opi a la butxaca, sinó també, a la butxaca esquerra, la minúscula castanya d'Índia que m'havia donat la Loulou, la «meva» nena, perquè em portés sort, i a la butxaca dreta una xeringa; en David n'havia tingut la idea, per defensar-me si m'agredien. Feia unes quantes setmanes que algú trucava a l'interfon o a una de les dues portes de casa amb diferents pretextos, fent-se passar per un veí que tenia un problema amb un endoll o per algú que s'havia equivocat de botó a l'interfon, però que tanmateix s'escapolia tot just baixar jo a veure qui era. Al presumpte veí —potser era realment un veí que tenia un problema amb un endoll— no li vaig obrir. Un vespre em va semblar que intentaven tallar amb una serra elèctrica el blindatge de la porta de servei. Una ombra va desaparèixer darrere el vidre glaçat. Gràcies a l'èxit del meu llibre he esdevingut de cop i volta un ric que no s'ha mogut del seu barri de pobres. Uns perduliers tatuats m'havien lliurat una taula d'escriptori que valia 35.000 francs, un quadre que en valia 100.000, un altre que en valia 50.000. Com tots els rics, m'he tornat un ric paranoic. Tinc la impressió de viure en una caixa forta folrada de quadres. No són pas les faveles de Rio, però a fora la lluita per la vida continua. Al meu carrer es passa fam. Cada nit, a sota de casa, hi ha una

agressió, tan habitual que ningú ja no s'alça del llit. Una vegada vaig entreobrir una cortina: vaig veure una horda de joves desenfrenats que corrien amb bats de beisbol darrere d'un que fugia cap a un cotxe que entrava de cul al carrer de direcció única i es llançava contra el vidre de darrere per trencar-lo i entaforar-s'hi, mentre el cotxe empenyia com un boig marxa enrere una pobra furgoneta, para-xocs contra para-xocs, que havia tingut la desgràcia d'entrar també al carrer. L'individu ferit va sortir pel vidre trencat amb el seu bat a la mà per defensar-se. Al meu carrer hi ha bandes de joves que tornen a les cinc de la matinada amb les motos, l'estèreo a tot drap. M'agradaria anar amb ells amb una de les seves motos en lloc de clapar al meu llit, però ja és massa tard. Em molesten, com molesten a tots els vells del barri. El vespre de l'operació, el coll embenat, ocult sota el meu barret vermell, esperava a sota de casa que l'Anna, atrapada en un embús, em portés a la Coupole per sopar amb en David. Malgrat estar abonat als Taxis G7 no n'havia trobat cap i havia trucat a l'Anna per demanar auxili. Una banda de joves feroços va passar davant meu i vaig sentir coses de l'estil: «¿Li enfonsem el barret al cap a aquest marica?». Vaig esclatar, els vaig dir: «Escolteu, aquest matí m'han obert la gola, tinc la sida i també una xeringa a la butxaca, de manera que ¡deixeu-me en

pau!». El sopar a la Coupole va ser un infern. Vaig trucar a la marxant armènia per dir-li que la primera sortida quan em trobés millor seria per ella. Em va dir que gràcies a mi, des de feia tres dies, tenia unes flors ben boniques damunt la taula: les que m'havia fet portar a l'adreça que figurava al meu xec i que era falsa; les flors, les hi havien tornades.

Encara ignorava com podia resultar perillosa per mi aquella dona. M'havia venut per 80.000 francs una petita marina nocturna d'Aivazovski, signada a baix a l'esquerra del llenç, signada al darrere amb el nom sencer en armeni i data el 1895, cinc anys abans de la mort del pintor, i m'havia donat una factura amb un certificat d'autenticitat que estimava el quadre en 100.000 francs. Vaig pagar amb aquell xec que duia una adreça fictícia. La secretària havia embolicat el quadre amb plàstic de bombolles junt amb el nu acadèmic del noiet estampillat Taller Tharkoff. Juliette, la secretària, de vegades semblava gelosa de les meves visites a qui hauria pogut pensar que era la seva amant, Lena. Calia passar per ella per arribar fins a Lena, que no sortia del despatx del seu germà en tot el dia, com no en sortia el germà que jo havia freqüentat abans de la seva desaparició, envoltat de tots aquells àlbums de pintura russa que recobrien completament les parets de la rebotiga, amb l'escampall

damunt la taula que ella anava perpetuant, així com anava rebent els mateixos visitants, jo entre altres, en lloc del germà desaparegut, evitant els altres per mitjà de la Juliette, endrapant bombons de menta i fumant els Dunhill light que jo li agafava ja sense demanar permís a cada visita, fent-se preparar una amanida per la Juliette a l'hora de dinar, repassant comptes improbables de vendes passades o futures, deixant caure uns preus incongruentment cars als clients que volien comprar un dels quadres de la reserva acumulats pel seu germà i amuntegats al soterrani on mai no duia els compradors, tornant a pujar a casa seva per l'escala interior, encenent una espelma i vessant alguna llàgrima tot mirant-ne la flama. La Lena em deia: «M'he transformat en Vigo». Jo sospitava que la Juliette n'estava enamorada, bojament, consagrada a ella fins a la mort; havien marxat juntes a Los Angeles, l'estiu, enduent-se per vendre'ls als americans dos altres petits Aivazovski que jo havia volgut comprar però que eren massa cars per mi, 300.000 francs el parell. Durant les tres setmanes passades amb la Juliette a Los Angeles, em va dir a la tornada, la Lena no havia fet res, només mirar les innombrables cadenes absurdes de televisió americanes del matí al vespre, i durant nits senceres, per buidar el cap després del seu viatge a Moscou. Estava extenuada de presentar peti-

cions a la policia soviètica, al KGB, i d'interrogar les darreres persones amb qui Vigo s'havia trobat abans d'esfumar-se, marxants de quadres, pintors, una directora de museu; havia reconstruït minuciosament l'agenda dels seus darrers dies, en va; no apareixia cap pista. «Ja pots picar de cap a la paret —em va dir en tornar de Moscou—, que t'adones que no serveix de res, la paret no es mou però t'has esberlat el crani.» La darrera vegada que vaig passar a veure-la, just abans de l'operació, la Juliette em va despatxar amb un petit somriure. Em va dir que tornés a passar al cap d'un quart, que anés a fer alguna compra pel barri, com es diu. No hi vaig tornar expressament, i vaig pensar amb satisfacció que la Lena la devia haver esbrincada. La veritat és que a la Lena, ho vaig comprendre lligant caps més tard, la interrogaven quatre policies que al final la van tenir en remull durant quatre hores. Quan li telefono sabem tant l'un com l'altre sense que mai no n'hàgim parlat que la línia està punxada i adaptem espontàniament el nostre intercanvi verbal a aquesta amenaça de ser escoltats, no ens diem certes coses que ens diem de viva veu, davant per davant de la seva taula, a la rebotiga, mentre la Juliette ronda sigil·losament per caçar-les al vol. Em cau bé, aquesta Juliette: és una dona jove una mica brusca, una mica masculina, però bonica i fina, porta faldilla, mentre

que la seva amant és una dona guapa i jove de formes plenes, molt femenina. A la fi de l'estiu, vaig passar expressament davant de la botiga; la Juliette s'estava al pas de la porta xerrant amb un veí. Vam parlar, semblava incòmoda, em va dir que la Lena encara era a Los Angeles, que tornaria sola la setmana després. Li vaig demanar notícies de l'esquena de la seva amant, perquè a la tornada de Moscou estava tan cruixida que la Juliette havia hagut de cridar un quiropràctic, i jo li vaig recomanar també el meu. La Lena no es desplaçava mai per una cita: el seu metge anava a examinar-la a la rebotiga i la Juliette tan-cava la porta darrere seu. Vaig anar amb compte de no pronunciar el nom d'Aivazovski aquell dia davant de la Juliette, per tàctica, però sentia la presència del quadre darrere els vidres, a la botiga, quan de fet ja no hi era. Havia fet comèdia en descobrir-lo. Quan vaig desxifrar la signatura en rus a baix a l'esquerra de la petita marina lluminosa, tota daurada de sol llevant, jo sabia perfectament qui era Aivazovski. Tenia des de feia quinze anys un àlbum de les seves pintures que mirava sovint. L'havia descobert per casualitat amb en Jules, en un dels nostres viatges als països de l'Est, a principis dels anys vuitanta, a Budapest o a Varsòvia, tot fullejant aquell llibre a la llibreria d'un museu de pintura. Havia fingit ignorar que aquella marina, falsa i tot, podia valer

força més que quatre rals, perduda entre els horrors recents penjats a les parets, que havia estat pintada per un dels mestres de l'art rus del XIX, un contemporani de Turner i de Caspar Friedrich, ni inferior ni superior a ells, però ell no va arribar a imaginar fins on pujaria la seva còtització, ja que la Lena venia per 300.000 francs, amb coneixement de causa, el parell de marines una només de les quals m'agradava, amb passió. Havia volgut dissuadir-me de comprar-la: «A vostè la hi podria deixar per 130.000 francs, gairebé un regal, però seria una bogeria comprar-la si no està segur de poder-la vendre després per 150.000». Començava a haver-hi un boom Aivazovski. Hi havia aquells Aivazovski, segurament falsos, massa encantadors i rutilants, a la propera subhasta de Christie's a Londres. Havia estat potser a causa del mercat dels Aivazovski que el germà de la Lena havia desaparegut. Aivazovski havia pintat sis mil quadres, i devia haver-n'hi sis mil més de falsos, fets al segle XIX o al XX pels seus deixebles, i després pels falsificadors.

Abans de marxar per trobar-me amb el pintor Iannis a Corfú, li havia telefonat per estar segur que podia desembarcar a casa seva tal com m'havia proposat amablement. Li vaig demanar com havia anat l'acte de denúncia a la galeria madrilenya i la destrucció per la policia del fals Iannis.